

LIBERTATEA ȘI DEMNITATEA UMANĂ DIN PERSPECTIVĂ PAULINĂ

Pr. asist. univ. dr. Robert Marian PUIESCU

Universitatea „Valahia” din Târgoviște

marian.puiescu@yahoo.com

Abstract: A Pauline Perspective on Human Dignity and Freedom

Human dignity and freedom are inalienable gifts of God to human beings, part of their ontological endowment, part of the image of God within them. Human freedom is the focus of Apostle Paul's ethics, and it's based on the principle of love, a principle springing from having the Holy Spirit that produces its own fruit (acc. to Galatians 5:13). Pauline freedom, as a path to perfection, is represented by the love towards one's neighbour as a form of service (acc. to Romans 13:9). True freedom consists in the love that serves one's neighbour, that is, the new way of life proposed by Apostle Paul is centred on Jesus Christ, who "has exemplary fulfilled the law and relies on the practice of virtue as a form of perfection."

Keywords: freedom, dignity, Paul, faith, Christian

Omul aflat în pelerinaj pe drumul spre desăvârșire este o persoană în care principiul libertății creștine are un caracter dominant. De aceea, etica libertății pauline este adevărata mărturie a vieții celei noi și presupune acceptarea conducerii din partea Duhului în toate momentele vieții. Ea are ca principiu *semnarea în Duh* (cf. *Galateni* 6, 8), adică abandonarea în mâinile Domnului în toate împrejurările vieții, subordonarea voinței lui Dumnezeu. Aceasta mai înseamnă și a face binele mereu, pentru că „această cerință... definește identitatea celui cu adevărat creștin. Nu este vorba aici de o acțiune sporadică, ci de o năzuință continuă, de fiecare zi, de a ajuta aproapele, de a întoarce răul cu bine, de a fi întotdeauna și tuturor de folos.”¹

1 V. Petercă, *Ceasul Adevărului*, ITRC, Iași, 1997, p. 171.

Etica creștină a libertății decurge din conceptul de justificare, conform îndemnului apostolic „umblați după Duh” (*cf. Galateni 5,16*) și are un puternic caracter cristocentric:

deoarece comportarea etică a celui justificat înseamnă acum realizarea existențială a morții sacramentale împreună cu Hristos, a trăirii cu Hristos cel răstignit (*Galateni 2:19; 5:24*). Drept urmare a acestui lucru este faptul că, creștinul trebuie să pășească pe drumul suferinței pe care l-a urmat însuși Hristos și pe care merge și Paul care poartă în propriul trup stigmatul lui Isus.²

Etica Sfântului Apostol Pavel are în centrul ei libertatea umană și se fundamentează pe principiul iubirii, principiu izvorât din posesia Duhului care produce roadele sale proprii (*cf. Galateni 5:13*). Caracteristica libertății pauline, ca drum spre desăvârșire, este reprezentată de iubirea aproapelui ca formă de slujire (*cf. Romani 13:9*). Adevărata libertate constă în iubirea care slujește aproapelui, adică noul mod de viață pe care îl propune sfântul Pavel având ca model pe Hristos care: „a îndeplinit în mod exemplar Legea”³ și se bazează pe practicarea virtuții ca formă de perfecționare.

Scrisoarea către Galateni a Sfântului Apostol Pavel cuprinde cea mai frumoasă declarație despre libertate (*cf. Galateni 5:19-20*) din câte s-au scris vreodată, declarație care are ca punct central edificarea noi creații în Hristos. Libertatea despre care vorbește apostolul are ca fundament răscumpărarea realizată prin Crucea lui Hristos. Este o consecință a lucrării harului divin în noi și are un caracter cu totul nou, supranatural, fiind o restaurarea adevărată a libertății umane afectate de păcat. Libertatea întărește voința omului, se identifică cu dependența de Dumnezeu, este libertatea față de tot ceea ce umilește pe om și scindează inima lui.⁴ Răscumpărarea realizată de Hristos este pentru libertate, căci doar el Creatorul și susținătorul nostru, care s-a jertfit pentru noi pe Cruce respectă la modul absolut și pe deplin libertatea omului. În cadrul acestei opere de restaurare umană:

darul Duhului Sfânt constituie omul în calitatea de fiu al lui Dumnezeu și de aceea într-o stare nouă și superioară de libertate, prin adevăr și caritate responsabilă... izvorul libertății

² *Ibidem*, p. 154.

³ *Ibidem*, p. 159.

⁴ L. Giuisani, *Sensul Religios* (trad.rom.), EARCB, București, 2000, p. 142.

creștine, ambele fiind rodul prezenței Spiritului lui Hristos în noi... Prin intermediul acestei carități, Duhul Sfânt ne dăruiește o nouă libertate, cea supranaturală a fiilor lui Dumnezeu.⁵

Dumnezeu este acela care vine mereu către cei aflați în orice formă de sclavie, mai ales către cei aflați în sclavia păcatului și le oferă o existență nouă și liberă, prin darul iubirii sale. El deschide un spațiu de libertate unde ființa umană poate fi într-adevăr ea însăși, autentică⁶. De aceea, pentru apostol izvorul acestei libertăți este noua relație cu Dumnezeu în care intrăm prin credință și botez, prin care devenim noi înșine fii ai lui Dumnezeu⁷. Astfel, ne situăm într-o atitudine de încredere totală în el și eliminăm toată frica și teama care ne ține în sclavie.

Pentru a reda acest tip de libertate, Noul Testament utilizează termenul *παρρησία*⁸ care înseamnă libertatea de a te exprima autentic, dar și apropierea creștinilor de Dumnezeu fără teamă și frică, ca de un adevărat Tată⁹ și deschiderea plină de speranță către el. Dumnezeu este fidel promisiunilor sale, iar cei care cred în el pot întotdeauna să aibă încredere în el.

În textul de la Gal. 5:1 verbul utilizat pentru a exprima eliberarea este la modul aorist, *ἠλευθερωσεν*, pentru a face aluzie la jertfa de pe cruce prin care Domnul ne-a eliberat și ne-a răscumpărat pe noi din toate robiile lumii. De abia acum putem face legătura între libertate și desăvârșire. Înlăturând toate obstacolele care robeau voința noastră, suntem liberi a merge pe drumul ce duce la perfecțiune, căci: „libertatea creștină, realizată în mod obiectiv prin jertfa Mântuitorului, nu este eliberare de cineva, ci de ceva: ea este răscumpărare de sub blestemul Legii și eliberare de sub tirania păcatului.”¹⁰

Libertatea¹¹ adusă de Hristos este fundamentul și coloana virtuții vieții creștine, rod al Duhului Sfânt și Sf. Pavel arată că prezența Duhului Sfânt în noi este garanția libertății noastre, condiție și principiu viu

5 E. Ferenc, *Pneumatologia*, EARC, București, 1999, p. 202.

6 N. Berdiaev, *Spirit și libertate. Încercare de filozofie creștină* (trad.rom.), Paideia, București, 1996, p. 151.

7 Cf. Rom 8: 15-16; Gal 4: 6

8 Evr 3: 6; 2 Cor 3:12, Fil 1: 20

9 Cf. Evr 4: 16; Efes 3: 12

10 H. de Lubac, *Meditations sur l'Eglise*, Les Editions du Cerf, Paris, 2003, p. 36.

11 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Adevărata libertate sau slobozenie", în Daniela Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură "Viață și Sănătate", București, 2013, pp. 234-238.

de parcurgere a drumului libertății, „în epistolele pauline, Duhul apare ca principiu al filăției divine și al libertății creștine. Această libertate nu înseamnă autonomie, ci ascultare responsabilă față de Tatăl; nu constă în satisfacerea pornirilor sau poftelor noastre carnale, ci în slujirea reciprocă în caritate.”¹²

Chemarea la o viață desăvârșită, sfântă devine foarte concretă și este des repetată în scrierile pauline, pentru că în cei care urmează această chemare trebuie să devină vizibil faptul că au fost creați spre fapte bune: „Și au fost aleși de Dumnezeu ca să trăiască sfinți și fără prihană înaintea lui”¹³.

Sfințenia este un mister legat de termene eshatologice, de transformarea evanghelică a lumii. Cel care a utilizat în mod plener libertatea pentru desăvârșire este sfântul, el este evidența cea mai strălucită în lume a naturii transfigurate, spiritualizate și îndumnezeite. Plenitudinea lui ontologică nu e decât arvuna, sâmburele, care a încolțit aici în istorie și crește dincolo de moarte în viața eternă, în Împărăția lui Dumnezeu. Nimeni nu poate realiza o densitate ontologică, o puritate ontologică mai profundă decât numai sfântul, căci transformarea firii noastre prin sfințenie sau începutul plenitudinii ontologice prin har este scopul desăvârșirii noastre.

Sfântul Pavel descrie drumul sfințeniei, al desăvârșirii ca un conflict între carne și Duh în care creștinul învinge prin ascendentul Duhului asupra cărnii (cf. Galateni 5:24). Posibilitatea desăvârșirii aparține creștinilor din toate timpurile și locurile, deoarece atunci când voința umană i se deschide, Duhul Sfânt face pe om asemenea lui Hristos, sculptează chipul lui Hristos în om, îl conformează pe Domnul cel înviat în ființa umană (cf. Galateni 4:19).

Duhul Sfânt este acela care creează și susține libertatea noastră, este principiul libertății, sursă de viață și pace (cf. Romani 8:5-13), spațiu al desăvârșirii în care creștem în virtute, în iubire, bucurie, pace, răbdare etc., adică în ceea ce caracterizează pe omul care înaintea în desăvârșire, pe omul nou care se opune staticului, încremenirii în proiect sau morții spirituale. Recomandând libertatea, adică: „exigență, dorință, tendință spre infinit”¹⁴, Sf. Pavel avertizează că ea are totuși ca limită păcatul. În acest sens, ea nu trebuie să fie un pretext pentru eliberarea de orice

12 E. Ferenc, *op.cit.*, p. 137.

13 H. Stadelmann, *Comentariu Biblic. Epistola către Efeseni* (trad. rom.), Lumina Lumii, Korntal, 2001, p. 176.

14 L. Giusani, *Eul, Puterea, Operele*, Nemira, București, 2005, p. 102.

prescripție religioasă, căci există riscul a aluneca în robia trupului care este la fel de rea ca cea a Legii (cf. *Galateni* 5:13-15). Este ceea ce spunea și sfântul Augustin: „Iubește și fă ce vrei”, o ghicitoare, căci iubind ești liber să faci orice nu te înrobește, nu afectează relația de iubire, corupând relația cu aproapele sau cu Dumnezeu. Aici, apostolul face diferența între libertate, adevărata cale spre desăvârșire, și libertinaj, adevărată închisoare a robiei, ce constă în folosirea eronată a liberului arbitru, pentru că:

omul dobândește o asemenea demnitate când, eliberându-se de orice robie a patimilor, se îndreaptă spre scopul său într-o alegere liberă a binelui și își procură în mod eficient mijloacele corespunzătoare prin efortul și priceperea sa. Însă libertatea omului, rănită fiind de păcat, nu poate realiza pe deplin această orientare spre Dumnezeu, decât cu ajutorul harului lui Dumnezeu.¹⁵

Libertatea creștină își are fundamentul în Hristos și este susținută de Duhul Sfânt, căci devenind făpturi noi prin botez, creștinii beneficiază de libertatea proprie fiilor lui Dumnezeu. Aceasta ca și credința este legată intim de iubire, acționează numai iubire, fiind o libertate orientată doar pentru a face binele și a evita răul, care limitează și distruge libertatea umană. Ea înseamnă eliberarea de păcat și nu eliberarea pentru a face păcatul, neavând limite în a progresa în unirea cu Dumnezeu și slujirea aproapelui. Atunci când servește păcatului, ea își pierde calitatea și devine doar o umbră a libertății, adică devine libertinaj:

libertatea creștină nu este libertatea de a face ce vreau, fără a ține cont de binele semenului, tot așa cum nu e nici libertatea de a trăi împlinind poftele cărnii. Ea este libertatea de a mă apropia de Dumnezeu fără teamă și nu libertatea de a-mi exploata semenul fără dragoste.¹⁶

A beneficia de libertatea adusă de Hristos, a fi liber în Hristos nu înseamnă a intra în robia lui Hristos, pentru că el este singurul care respectă libertatea umană în mod nelimitat. Cu cât acceptăm primatul Duhului în viața noastră, cu atât ne deschidem libertății la care am fost chemați și ne eliberăm din sclavia faptelor trupurilor.

¹⁵ *Actele Conciliului Vatican II* (trad.rom.), Kirche in Not, Nyiregyhaza, 1990, GS 1,17

¹⁶ J. Stott, *Epistola lui Paul către Galateni. O singură cale* (trad. rom.), Logos, Cluj-Napoca, 2001, p. 154.

Continuând toată viața acel proces mistic de moarte față de păcat și înviere la o nouă viață, fiecare zi devine un alt moment al efortului de desăvârșire, de luptă contra oricăror forțe sau tendințe înrobitoare care ar distruge efortul nostru de unire tot mai intensă și mai profundă cu izvorul vieții, al noutății și al mântuirii: Iisus Hristos. Opera de edificare a omului nou își are sursa în voința divină, ca debut al adevăratei noastre libertăți, „în aventura umană inițiativa aparține lui Dumnezeu și omul are toată libertatea să accepte, cu toate riscurile și consecințele. Refuzul chemării lui Dumnezeu introduce sufletul omenesc în lumea fatalității, loc de întâlnire cu singurătatea absolută, cu neantul.”¹⁷

Darul libertății în Hristos rodește în viața personală și comunitară a creștinului prin creativitate și libertatea față de acele structuri ale păcatului care tind să facă din om un rob al patimilor. În acela care se află în drum spre asemănarea cu Dumnezeu și aprofundează darul libertății se văd roadele Duhului, realitate care: „Desemnează tocmai unitatea noi vieți creștine față de viața trupească atât de frământată și împrăștiată”¹⁸.

Adevărata libertate este cea în Duhul Sfânt și care se poate dobândi numai prin înnoirea minții, adică prin schimbarea mentalității care duce la păcat, înseamnă: „a-ți aținti gândul asupra dorințelor Duhului și a le face obiectul absorbant al gândurilor, intereselor, afecțiunii și țelurilor.”¹⁹ De aceea, Sfântul Apostol Pavel spune că mentalitatea celor aflați în sclavia dorințelor trupului este una de moarte spirituală (cf. Romani 8:3), care duce la moartea eternă, pentru că se înstrăinează de Dumnezeu, devenind obstacol în calea comuniunii de iubire cu el, pe când mentalitatea celor ghidați de Duhul Sfânt creează armonie cu Dumnezeu, izvorul vieții, pace cu ei înșiși și cu aproapele.

Gândul omului păcătos, al omului dominat de mentalitatea trupească semnifică atracția spre materie mai mult decât spre lumea spiritului. Dimpotrivă, pe măsura ce omul se lasă ghidat de Duhul, participând la viața spirituală, prin mijloacele sacramentale, el este susținut permanent de Duhul pentru a ajunge la desăvârșire.

Ceea ce trebuie reținut este că libertatea și desăvârșirea se află într-o relație de directă proporționalitate, aceasta din urmă „este legată de

17 I. Robu, *Itinerariul credinței în viața și opera lui Julien Green*, E.I.T.R.C., București, 1995, p. 167.

18 H. Stadelmann, *op.cit.*, p. 176.

19 J. Murray, „The Epistle to the Romans”, în *The New International Commentary on the New Testament*, Eadernans, 1959-1965, p. 285.

libertate, nefiind ceva aprioric oamenilor, în structuri, ci ceva care se adresează mereu libertății lor”.²⁰

Bibliografie selectivă

- ✦ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, EIBMBOR, 2004.
- ✦ *Actele Conciliului Vatican II* (trad. rom.), Kirche în Not, Nyiregyhaza, 1990, GS 1,17.
- ✦ Benedict al XVI-lea, *Sarea Pământului. Creștinismul și Biserica Catolică la cumpăna dintre milenii* (trad. rom.), Sapienția, Iași, 2006.
- ✦ Berdiaev, N., *Spirit și libertate. Încercare de filozofie creștină* (trad. rom.), Paideia, București, 1996.
- ✦ Ferent, E., *Pneumatologia*, EARCB, București, 1999.
- ✦ Giusani, L., *Sensul Religios* (trad.rom.), EARCB, București, 2000.
- ✦ Giusani, L., *Eul, Puterea, Operele*, Nemira, București, 2005.
- ✦ Lubac, H. de, *Meditations sur l'Eglise*, Les Editions du Cerf, Paris, 2003.
- ✦ Murray, J., “The Epistle to the Romans”, în *The New International Commentary on the New Testament*, Eadernans, 1959-1965.
- ✦ Petercă, V., *Ceasul Adevărului*, ITRC, Iași, 1997.
- ✦ Robu, I., *Itinerariul credinței în viața și opera lui Julien Green*, E.I.T.R.C., București, 1995.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, “Adevărata libertate sau slobozenie”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură “Viață și Sănătate”, București, 2013.
- ✦ Stadelmann, H., *Comentariu Biblic. Epistola către Efeseni* (trad. rom.), Lumina Lumii, Korntal, 2001.
- ✦ Stott, J., *Epistola lui Paul către Galateni. O singură cale* (trad. rom.), Logos, Cluj-Napoca, 2001.

²⁰ Benedict al XVI-lea, *Sarea Pământului. Creștinismul și Biserica Catolică la cumpăna dintre milenii* (trad.rom.), Sapienția, Iași, 2006, p. 261.